

OLERKIAK

AITA ELISEOREN BERTSO ETA OLERKIAK

Aita Eliseo zanari omenaldia egin guran idatzi zituan hamai-ka olerki eskaintzen deusueguz hurrengo lerroetan. Karmeldar-ron hiru aldizkaritan argitaratu zituan: *Renacer* gerra zibil au-rreko karmeldar ikasleen barruko aldizkarian; Aita Santi Onaindiak sortu eta zuzendutako *Oleriti* olerki-aldizkarian, eta *Karmel* aldizkarian.

Gazte-gazte zala, 1939an, hiru olerki argitaratu zituan *Renacer* aldizkarian; olerki horreetan erlijioso-bizitzan eukan izena –Josu Umiaren Elisi anaia eta J. Umearen Sebasten A.– erabili zituan.

Oleriti eta *Karmel* aldizkarietan, ostera, launa olerki argitara-tu zituan bakoitzean, eta beti *Legor* (Lejarza-Gorostiza, bere bi deituren izenordeen laburdura) erabili eban. Olerki hauek 80-90. urteen arteakoak ditugu.

J.U.

Josutxu otz

Renacer 4 (1936, otsaila, 29.zk.) 18.

Edurra... edurra;
ta Josu laztana
askatxo batian
otz da... otz kutuna.

Zeru lurren jabe,
Jaungoiko altsua
Belengo txabolan
otz... otz da Umetxua.

Negarrez ikusten
Josutxu maitia
bere soin biguna
otz... baita guztia.

Belen inguruan
edurra... edurra;
eta estalpian
Josutxu otz... otz da.

Josutxu askan otz.
Maitasuna nai:
maitasun bero,
sutsua; baña, ¡ai!
maitaleak urri
aurkitzen ludian.
Maitale, ez izango
i, gogo zintzo, on?

Iruñatik 36-I-10

Doibatz-eguzkia.

Renacer 4 (1936, martxoa, [30]zk.) 43-44.

I

Eguzki mosu gorria
agertu mendi ertzian,
ta bere argi diz-dira
ixuri ludi erdian.

Ezker-aldeko mendian
agiri zan gaztelura
ixuri eban lenengo
diztilari argi ura.

Alaitasunez beterik
solo, baso, gaztelua,
baratz, zelai ta mendiak
baita gaztelu ingurua.

Au ikusirik biotza
asi goraltzen Jainkua
eta berari zuzendu
barreneko otoi sutsua.

II.

Baña euzki diz-dira
argia bialtzen
eta izpiakaz
ludi au apaintzen,
eta pozez betetan,
asi baño len.

Akino gazteluan
bada alaitasuna...
Oetxo bigunean
dagoan kutuna
ekarri danana izan
etxera zoruna.

Ume potolotxoa
ta zoragarria
esku txiki zuridun
ta mosu gorria,
noizbait izanduko da
doibatz-eguzkia.

- - -

Aintza ludian
Toma agurgarria
ta donokian
ke aintza zuria.

Iruñan 936 – II - 13

Il da, baña... (jayobarri ildako nere anaitxoari)

Renacer 4 (1936, ekaina, [31]zk.) 3.

Anaitxo bat nebanian
neuria bai poza!
Eta anaitxo ori il zanian
samindu biotza!

Anai txikia azita
beragaz jolastu.
Baña, ai! umetxo il data
orain ni nok poztu?

Betor kistarren uzkuertza
niri laguntzera;
saminez bai dot biotza
ni atsegintzera.

Donokia dakustana
anaitxo-ete?
Iribarrez dagoana
bai, bera da izan be.

Donokian ikusita
amaitu da neke.
Anai maitia il da baña
zerutik nau baite.

Iruñan, 36-V-15.

Landara onetik frutu ona

Olerti (1987-1990) 140.

Landara sorreratik zuzena,
Taket-eusle bearrik ez.
Lerden, gogor, ezetsu, ausarta
kozkonduz gorputz-biotzez.
Kimu barri ioritan oparo,
frutuen itxaropenez.
Kristo antzo santutasun, adin,
jakiturian elduez.

Lotua, baiña guztiz librea,
kontraesana itzetan-;
Lokarri bigun, ikuseziña,
funtsa biotz-taupadetan.
Maitetasuna daroa izentzat...
Palau-k dau txiki-txikitan
kimua frutu egin, bereak
ustuz esku-pobreetan.

Landara, gora-gora, luzetuz.
Inguruan naastea;
jauntxokeri, izkanbilla, gorroto
ta pobretasun pobrea.
Aske-lokarriz samurtu gura
ain egoera tritea.
Arazoon osakai, ebatzi
Karmel-Ordenan sartzea.

Beso-eskuak tenk gorantz
eske txiro goseti, moltzoka,
gaixo osagaitz iguingarriz joak
etxe-bazterretan aika.
Frantzizkoren erraiek deadar
gizadi gaizto onen aurka.
Goseti, txiro, gaixo biurtzen
premiatsuen babeska.

Gabon-poema

Oleri (1983) 196.

*Illunpean ebillen erriak
argi aundi bat ikusi dau.
(Isaías 9,1)*

Gizona lurean
bidazti antzitsu;
arnasaz puztuko
globoa.
Gora ta gora nai;
baiña, zast!
estanda, utsitu ta
beera.
Gora, gora nai!
Ezin. Beera dator.

Beea, argi bako
trokarro tristea.
Otz, ezo, lokatza...
Besoak kurutzatu;
gorputza biribildu;
burua oiñetan.
Zirkiñik ezin.
Adorerik ez.
Argia falta,
arnasa.
Giarrak gogor.
Odola geldi.
Beroa bear,
beroa.

Noizbait dager
goitik argi
zorrotz, mee,
errañu leun,
bizigarri.
Laztandu dau
giza boila...
Zirkindu au
motel, poliki.

Edatuz doa
argitasuna
troka baltz, itsu,
itunan,
dizdiraz, beroz
bizitzaz, alaiz,
ustez beteaz
goi-beak.

Suspertu da
giza kilil;
puz globoa.
Gora, gora
ortzi-ego
zabaletan,
argiaren
sorburuan
pulunpatzera.

So ituna

Olerti (1983) 195.

Ortzian lañorik ez
-leio muga-gabe-,
dizdiz milaka begi:
neska leio-zale.

Kuskus, ixil, leiati
begira, begira;
ikusmin zirrarsuz
aztertzen lurbira.

Zeri so ain luzea?
Zerk odol bizitu?
Zer guraz, erne, zorrotz
lur au arakatu?

Burdin eztandalari
izaki eraile...
Mintz edendunak polpol...
Uso otzanak alde...

Negar-errotarriaz
eiotzen bizitza;
odol gordin, mingorraz
leertzen biotza.

Odei goibel, lodiak
-negar, odol lurrun-
Antzi garraitsuak,
asazkatze astun.

Neskatil pinpiriñok,
kuskusari mando,
ikusmin au garratza!
Itxi ortzi leio.

Zatoz, eguzki

Oleri (1987-1990) 138-139.

Laño baltz, argi goibel;
egun naasia.
Mendi gainak edurrez,
Beerako euria.
Gunak ezoz beratuz
otz asegarria.
Biotz-ondo barruan
tristura etsia...

Gorputz-giar ta zanak,
izotz-arri antzo,
giltzak sor, oinak astun,
urrats baldar, gogor.
Odol bizigarria il.
Biurtzen dana illotz.
Oi negu anker, zital,
zaarren eriotz!

Txoritxo egalari,
abeslari trebe;
kanta ta karta beti,
izadiaren pozle.
Gaur ixilik, gordeta,
otzak ken adore;
edo jan billa, mozkor,
egaskada indargez.

Adar-ilotz, idorrak
enborretan tente.
Izotz-gaitzak barnetik
elbarriaz bete.

Beso igar dirudie,
 zeruari eske
 bizitz-zorna barria.
 Bizi, bizi, arren!

Noizbait desegingo zuk
 argi alaigarri,
 izotz-izurrite au.
 Dagiala ebagi
 zure mii zorrotzak
 odei zoztor ori.
 Zauri gordin ortatik
 sar dadin eguzki.

Zauri estutik mear
 erraiñu bizkorrak,
 orratz fiñaren gisa
 zulatuz aparra,
 lurra jo, adiraziz
 gero bizikorra,
 itxaro-begientzat
 zori iragarkorra.

Ao ikusgaitza apurka
 zulo da biurtu.
 Eguzkiaren suak
 odeia suntsitu.
 Illun nazkagarria
 Argik dau uxatu.
 Zerua urdinduz doa,
 izadia poztuz.

Eguzkik laztan gozoz
 artu dau berotan
 izadi triste, otza

besarka berotan.
Izotz-arri, edurra
urtuz maite sutan...
Urak kantari doaz
abes polpoletan.

Adar-illotz, tenteak,
zorna-eragiñez,
ostoz betetzen asi;
larra eriak, lorez;
atso-aguren barna,
zer bizigarriez.
Dana bizi da bizi
beroaren munez.

Betirako besarkada

Karmel 1991-3, 110-111.

Bi lupu xurgalari errotu,
 sortzez, pikondo barrian.
 Lurra gogor, urik ez. Lupuak
 xurga-xurga. Landarean
 bizitz nekosoia ta murrirtza,
 ia oartzinean,
 mugitzen. Gabezia, gosea
 jabe dira-ta alor artan.

Mergaitz, aul, zailki, baina gorantz
 doa landare samurra.
 Leen ostoa, orizka, zimela;
 lore, kolorge, tximurra...
 Indarge, medar, erkin, begira,
 gordeenean oldarra,
 ezaren latzak tink josiriko
 adore bizi, suarra.

Mundu anker! Atsaldia opa
 eta zirikatu irrirtsa;
 ez gozamenik, dana azpi-joko,
 salkeria doilor utsa.
 Idorrek, jo ta jo, zartakatu...
 Adar-tenk, intziriz, otsa:
 "Maitea, non zara ezkutaunik?
 Dirdai, ludi, bere antza!"

Urratuz bidea pausuz-pausu,
 oinatza izerdiz beratuz,
 mendi-pendoitz gora doa Joan
 GOI-SORGIN-ARGIK xoratuz.

Biotz urduri, gogo irakina,
MAITEA-ren minetan su.
Lore, zugatz, landa, mendi, iturri,
bedar; dana BERE zantzu.

Loreak begiratu; ez, BERA.
Landak, zearkatu; ezta.
Iturrietan bear bada? Baña
soilik MAITEA-ren azta.
Barnerantz dagi so ete dagon,
at aurkitzeaz etsita.
Or, bai. Uxa idor, lor; eze, muna...
Gaur dirau besarkatuta.

Nire Pipilla

Karmel 1992-2, 122.

Aurtxo samurra
seaskan,
ama ondoan gaztea.

- Lo, lo, enetxo,
egin lo, neure pipiltxo.

Bi izar baltz amarenganantz
tinko, kutunkeri eske.
Erraietan da eztitu
ta makurtuz, mosuz ase.

- Egin lo ta lo, ttuttultxo,
zure lo, ames nik zainduko.

Izar-oialak bil;
aurra lo-pozuan suntsi.

Urte-barri gogaketak

Karmel 1993-1, 127.

Amets pozgarri, amets garratz,
amets ez doa bizitza...
Urte barri bat gu zamatuz,
irribarre edo negartza.
Euria beintzat, ausaz edurra...
Egurats-eztalki, otza.
Ixotz-sarrakioz, biziak
gordeenean egoitza.

Urte bat geiago... Lor, zori
atsegin, neke barriak.
Oinkada, bakoitzez urratuz,
gatx zein lizu ibilbideak.
Ibai lez sortzen aalge,
aul, baiña zizt ur-ariak;
tanta-tanta, bigun, setati
miazkatuz arri-lurrak...
Damo z poliki, aldamenka
nork leenengo pausoak.

Narraz eundaka erro txiki,
emeki zola laztanduz,
nora ezean lagun billa...
Xume nabaitzen! Taldekatuz,
ezustean, bat, bi, amar, eun,
ur-erroak arro, ibaituz...
Giza adina urte-arinketan
doan bezela, koskonduz.

Urteak-urte, onezkero,
taiututa dauka uraska.

Eta ibaia badoa ausarta,
zotarrainean labanka,
arri, zamar, lur, dana iruntsiz
geldiezinez indarka,
itsas-jaunak mantsotu arte
abiadaren bardaska.

Norbera ere pausoz pauso
doa bidea egiñez.
Gotortuz soin-enbor, adarrak;
bular, buru tenkatuez.
Gangar pertxenta, burgoia zut.
Austuz dana griña-garraz...
Zaar utsaltasunak ezi,
eriotz altzoan gordez.

Ertzak bat

Karmel 1993-4, 112.

Gora... Gorago... Jainko...
Txiki... Ume... Txiro...
Ertzik-ertz, urrinak ur,
alkartu, lotu...

Argi? Ez ikusten.
Argi dago dana;
bizitz, izatea
argi-argi, nundik?

Goiz-eguzkiak diz!
Bat-batera uxa
ilun, laño; argiz
laztanduz dan oro.

Barne-muinetan Zuk
goibel, griñak izu,
ARGI MEE, IKUSGATX,
baina dir-dir zorrotz.

Ez, ez da itzal bat.
Itzal dau egiten.
Ez da, ez, sugarra,
su biziz ber girotzen.

Goi, txiki; urrun, ur;
Jainkoa, gizona;
itzal, argi ta su;
danetan bat: BERA.